

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ГОТЕЛЬНОЇ СУБГАЛУЗИ ТУРИСТИЧНОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ І ЇЇ КАРПАТСЬКОГО РЕГІОНУ

Актуальність теми. У функціональній структурі і територіальній організації національного туристичного комплексу провідне місце належить готельному господарству. Наявність розвинутої готельної інфраструктури – чинник, що визначає обсяги і направленість туристичних потоків в'їзного та внутрішнього туризму. Тож чимало пам'яток національної історико-культурної спадщини (як наприклад, замки Західного Поділля й Волині) досі залишаються осторонь масових туристичних потоків виключно через відсутність задовільних умов нічліжної бази. Дана обставина визначає актуальність обраної теми дослідження й спонукає до всебічного аналізу тенденцій розвитку готельної субгалузі у державі та її окремих регіонах, які мають місце упродовж останніх років.

Мета дослідження полягає в аналізі наявних тенденцій розвитку готельної субгалузі туристичного комплексу та виявленні перспективних інноваційних напрямків її розвитку у XXI столітті.

Аналіз останніх досліджень з проблематики. Проблеми ринкової реорганізації готельного господарства України, диспропорцій його територіального розвитку, оновлення матеріально-технічної бази, переходу на сучасні стандарти якості готельного сервісу та ряд інших актуальних теоретичних і прикладних завдань розвитку готельної субгалузі національного туристичного комплексу розробляються цілою низкою українських вчених, з яких найбільш значущий доробок мають представники Київської, Донецької, Львівської, Харківської й Одеської наукових шкіл готелярства. Найбільш ґрунтовно проблематика розвитку готельного господарства України і її регіонів розкрита у ряді спеціальних досліджень Агафонової Л.Г. [1 і ін.], Байлика С.І. [2 і ін.], Федорченко В.К. і Мініч І.М. [14], Любіцевої О.О. [9 і ін.], Карсекіна В., Ткаченко Т. [7], Мацоли В.І. [10] й багатьох інших аналітиків [5, 11, 13 тощо].

Серед останніх праць, у яких означено наявні проблеми й проаналізовано перспективи розвитку готельного господарства Карпатського туристичного регіону, слід виділити праці Кравціва В.С., Євдокименка В.К., Габреля М.М., Копача М.В. [8 і ін.], окремі дослідження Мальської М., Зінька Ю., Рутинського М., Лозинського Р. [6, 12 і ін.] й ряду інших дослідників.

Готельне господарство виступає однією із субгалузей сфери послуг, що найбільш тісно пов'язана з розвитком туризму. Упродовж останніх років в Україні було прийнято низку нормативних актів, спрямованих на розвиток туристичної діяльності, які також безпосередньо впливають на розвиток готельного господарства. Хоча готельне господарство дає досить швидко повернення вкладених коштів, в Україні воно розвинене ще недостатнім чином [2, 7, 9, 14].

З кінця ХХ століття готельна субгалузь України стабільно нарощує свою дохідну частку у структурі міжгалузевого комплексу держави. Так, протягом 1999-2002 рр. доходи готельного господарства складали щорічно близько 0,3 % валової доданої вартості всіх галузей економіки України, у 2003 році цей показник дещо збільшився і склав – 0,4 %, а в 2004 р. – близько 0,5 % [4].

В Україні налічується понад 4,5 тис. засобів розміщення (готелів, пансіонатів, санаторіїв, баз відпочинку і т.д.), що в загальній кількості становить близько 620 тис. місць для туристів. Це вкрай мало для європейської держави з 48-мільйонним населенням і іміджем політично оновленої туристично привабливої країни на східній окраїні Європейського Союзу.

Станом на 1 січня 2004 р. на території України функціонувало 1192 підприємств готельного господарства, в тому числі 777 готелів, 15 мотелів, 7 готельно-офісних центрів, 7 кемпінгів, 26 молодіжні турбази та гірські притулки, 246 гуртожитків для приїжджих та 114 інших місць для короткотермінового проживання. У порівнянні з 2003 р. їх кількість зменшилася на 26 одиниць.

Спрощення територіальної організації готельної субгалузі національного туристичного комплексу відбувається за рахунок закриття чи господарського перепрофілювання мережі провінційних готелів у райцентрах і малих містах держави, гуртожитків для приїжджих та інших місць для короткотермінового проживання.

Паралельно до цього згортання економічно неперспективних нічліжних закладів, має місце протилежна тенденція стабільного зростання кількості малих і середніх готелів високого рівня комфортності у великих містах і популярних рекреаційних районах (узбережжя Криму, Карпати) України.

Показник забезпеченості готельними місцями в Україні становить 2,3 готельних місць на 1000 осіб (для порівняння, у західноєвропейських країнах цей показник становить пересічно 10 – 15

готельних місць на 1000 осіб). Мають місце й суттєві регіональні диспропорції: так, у третини областей України показник забезпеченості готельними місцями не перевищує 1,0 місць/1000 осіб, натомість у столичному регіоні сягає 6,0 місць/1000 осіб. Але навіть для м.Києва показник за забезпеченості готельними місцями на рівні 6,0 місць/1000 осіб – це надзвичайно мало як для столиці європейської держави. Скажімо, у Москві цей показник становить 9,3 місць/1000 осіб, у Відні – 25,6, Парижі – 38,4 місць/1000 осіб.

Потрібно зазначити, що на українському ринку нічліжних послуг відсутнє представництво міжнародних готельних мереж (груп), які користуються визнаною популярністю у іноземних туристів-індивідуалів, бізнес-туристів тощо. Ця обставина є суттєвою перешкодою для збільшення потоків в'їзного туризму з розвинених країн, адже формування та здійснення турів є тісно пов'язаним зі світовими готельними операторами.

Тенденції розвитку міжнародного готельного бізнесу, політичні й суспільно-економічні трансформації в Україні дають підстави прогнозувати появу на національному ринку впродовж найближчих 5 – 10 років таких відомих міжнародних готельних груп як “Marriot”, “Kempinski”, “Four Seasons”. Вони активно освоюють готельний ринок сусідніх Прибалтійських країн й Росії. Освоєння українського ринку останні 5-7 років стримується штучно (дуже значні політичні, бюрократичні й економічні ризики інвестиційних проектів). Тим не менше, в Україні вже започатковано декілька інвестиційно-готельних проектів, здебільшого у м.Києві, на разі лише один з них завершено.

На даний час у м.Києві завершено будівництво готелю “Radisson SAS”, який став першим в Україні з готелів міжнародних мереж. Цей готель офіційно розпочав свою роботу 1 квітня 2005 року. Для послуг клієнтів пропонується 255 просторих номерів, оформлених у скандинавському, середземноморському та італійському стилях, з них 150 стандартних номерів, 80 номерів бізнес-класу, 22 одномісних, 3 номери для неповносправних гостей [15].

Столичний регіон є потужним туристичним центром, де активність розвитку ринку готельних послуг майже на порядок випереджає темпи розвитку готельного ринку в інших регіонах держави. За підрахунками експертів, у найближчі 10 – 15 років Київ потребуватиме 4 – 5 готелів п'ятизіркового рівня і до 10 – чотиризіркових, не кажучи вже про значну кількість 2 – 3 зіркових готелів. Однією із перешкод побудови готелів у столиці є відсутність вільних площ у центрі міста, там розташовано лише 10 % усіх готелів, тоді як у Москві у центрі міста розміщено 34 % готелів [3]. Зазвичай, західні готельні групи при виході на ринок у новій країні надають перевагу розташуванню у центрі міста.

Україні варто запозичувати досвід сусідніх європейських країн щодо організації національних готельних мереж. У більшості розвинених країн світу існують такі національні готельні мережі, які об'єднують до 30-40 % місцевих готелів.

У Чехії, наприклад, найбільша національна готельна мережа об'єднує понад 25 готелів класу 2 – 5 зірок, активно розвиваються нові мережі („Genea Hotels”, “Horizon Hotels”). У Польщі традиційну планку лідерства ось уже понад 25 років утримує національний готельний ланцюг “Orbis”.

В Україні на початку ХХІ століття також зроблено спробу створення національних готельних мереж, хоч донедавна наша держава була єдиною з країн колишнього Союзу, де не існувало жодної цивілізованої готельної мережі. (Для порівняння, у Москві перші міжнародні готельні групи з'явилися на ринку ще в середині 1990-х років).

Наприкінці 2003 р. на вітчизняному готельному ринку з'явилася перша національна мережа – “Premier Hotels”. До цієї мережі увійшли готелі “Прем'єр-Палац” (Київ) та “Ореанда” (Ялта), триває робота із залучення інших готелів у різних регіонах України. Членство готелів у цій мережі сприяє промоції цих готелів, їх участь у спеціальних програмах із залучення клієнтів, діє єдиний центр бронювання та дотримання спільних стандартів якості. Крім цього, постійні клієнти цих готелів можуть використовувати пільги у всіх готелях, що входять до мережі. На даному етапі мережа об'єднує лише готелі рівня 4 – 5 зірок та пропонує послуги найвищого рівня.

Важливою проблемою є розвиток готелів у регіонах України. Адже регіональні показники розвитку субгалузі зараз помітно поступаються столичним, і названа диспропорція розвитку не може не викликати занепокоєння.

Структура регіонального готельного господарства реально відображає туристичні потоки: чим більше внутрішніх і іноземних відвідувачів у тому чи іншому регіоні, тим більше засобів розміщення має цей регіон.

У Західному регіоні держави розміщено близько 14 % усіх готелів та інших місць для короткотермінового проживання України, в яких у 2004 році було обслужено 11 % усіх приїжджих у дані заклади розміщення.

Протягом 2004 р. спостерігалася негативна тенденція до скорочення чисельності закладів

розміщення в Карпатському туристичному регіоні України. У порівнянні з 2003 р. їх чисельність протягом 2004 р. скоротилася на 2 %.

Найбільше скорочення числа підприємств готельного господарства у 2004 р. відбулося в Івано-Франківській області – на 7 одиниць (порівняно з 2003 р.); у Львівській області – на 3 одиниці, у Чернівецькій – на 2 одиниці. Загалом в Україні зменшення чисельності готельних закладів відбулося у 15 областях.

Натомість, у Закарпатській області кількість підприємств готельного господарства за період 2003-2004 роки збільшилася на 4 одиниці. Це максимальний показник у розрізі областей України, дещо менший ріст за цей період мав місце лише в 9 областях держави.

Динаміку чисельності підприємств готельного господарства областей Карпатського регіону України впродовж 1995-2004 рр. відображає рис. 1.

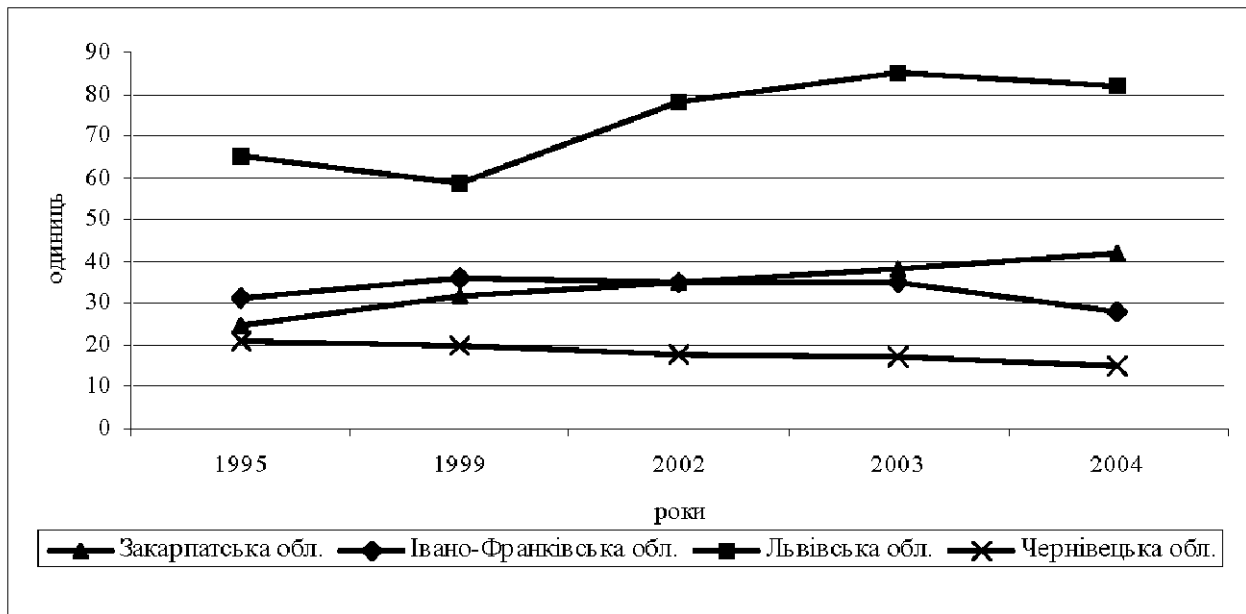

Рис. 1. Кількість підприємств Карпатського туристичного регіону України, 1995-2004 роки.

У 2004 р. кількість підприємств готельного господарства у Закарпатській області становила 42 одиниці, в Івано-Франківській області – 28, у Львівській області – 82, у Чернівецькій області – 15 закладів.

У 2004 р. у підприємств готельного господарства України налічувалося 50,4 тис. номерів, у т ч. в областях Карпатського регіону – 6,5 тис. номерів. Загальна місткість готелів та інших місць для короткотермінового проживання в регіонах України становить 103 953 місць, з них на Карпатський регіон України припадає 13 % від загальної кількості.

Протягом 2004 р. у підприємствах готельного господарства України було обслужено 3 907 703 осіб.

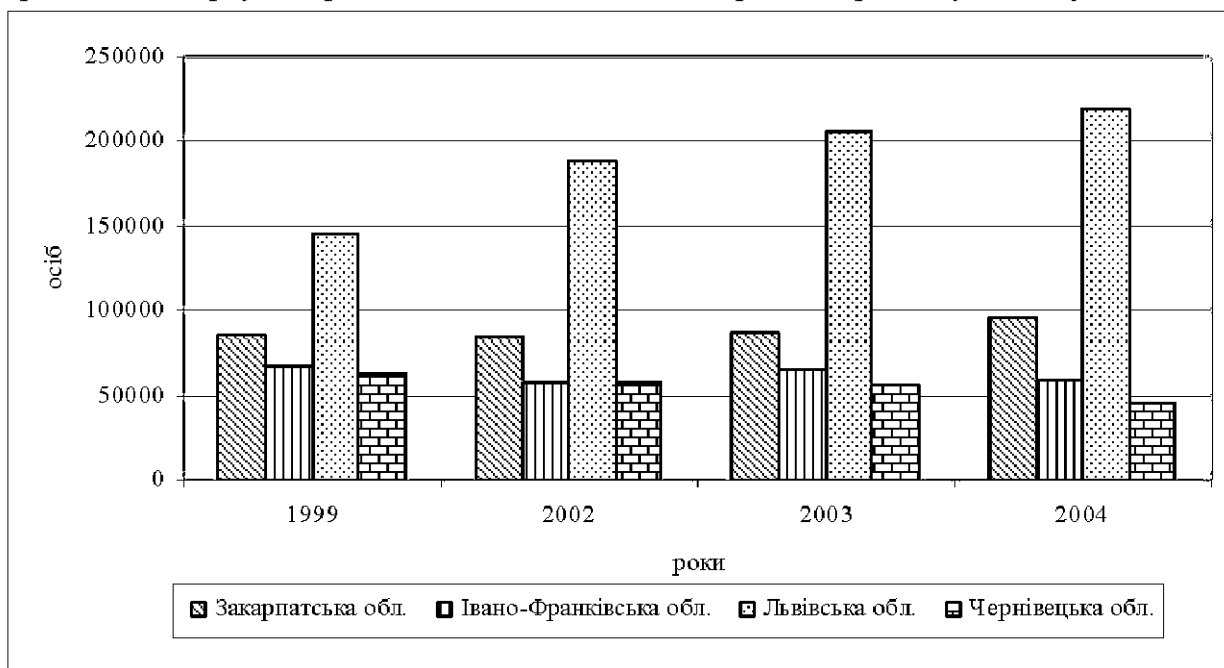

Рис. 2. Кількість обслужених гостей закладів готельного господарства Карпатського туристичного регіону, 1999-2004 роки (осіб)

Серед областей Карпатського регіону у 2004 р. кількість обслужених відвідувачів зросла у порівнянні з 2003 р. у Закарпатській та Львівській областях, натомість в Івано-Франківській та Чернівецькій областях їх кількість дещо зменшилася. Динаміку чисельності обслужених гостей підприємств готельного господарства Карпатського регіону впродовж 1999-2004 рр. відображено на рис.2.

Слід зазначити, що у 2004 р. зросла кількість обслужених іноземців у готелях та інших місцях для короткотермінового проживання у всіх областях Карпатського регіону, за винятком Львівської області.

Коефіцієнт використання місткості готелів та інших місць для короткотермінового проживання серед областей регіону у Львівській області становив 0,35 (максимальне значення), в Івано-Франківській – 0,20 (мінімальне значення). Динаміку коефіцієнту використання місткості підприємств готельного господарства Карпатського регіону впродовж 1995-2004 рр. відображає рис.3.

Слід відзначити тенденцію значного зростання коефіцієнту використання місткості готелів у 2004 р. у порівнянні з 2003 р. у Закарпатській області, де цей показник досяг рівня 1995 р. і становить 0,35 (є вищим від середнього показника по Україні).

Доходи від експлуатації готелів та інших місць для короткотермінового проживання у 2004 р. становили 874 829,3 тис.грн, з них лише 8 % одержано готелями Карпатського регіону, причому частка Львівської області із загальних доходів в Україні складає 5%, а на всі інші карпатські області сукупно припадає менше 3% загальнонаціонального доходу від надання готельних послуг. Слід наголосити, що у всіх областях України у 2004 р. доходи від надання послуг щодо проживання у готелях зросли насамперед за рахунок підвищення цін і тарифів на готельні послуги (а не за рахунок покращення якості сервісу чи зростанні попиту на нічліжні послуги).

Рис. 3. Динаміка коефіцієнту використання місткості підприємств готельного господарства Карпатського регіону, 1995-2004 роки

Тим часом, у 2004 р. у нове будівництво, реконструкцію та переоснащення діючих готелів було зроблено капітальних вкладень на суму 909,1 млн.грн., що на 31,3 % більше в порівнянні з попереднім роком, проте це складає лише 1,2 % від загального обсягу капіталовкладень в Україні.

Висновки. Готельне господарство України досі перебуває у скрутному стані, що характеризується негативною тенденцією росту кількості готельних підприємств, подальшим погіршенням (фізичним і моральним зношенням) матеріально-технічної бази, нестачею обігових коштів, постійним зниженням рентабельності, повільними темпами приватизації.

Основними проблемами розвитку готельної субгалузі в Україні і її Карпатському туристичному регіоні слід визнати:

- низьку якість пропонованих готельних послуг,
- низьку завантаженість готелів, відсутність стратегій їх економічного розвитку,
- відсутність ефективної реклами та інших засобів просування готельного турпродукту на ринок.

Проте спостерігаються і певні позитивні зрушення, а саме: відміна готельного збору, який, для прикладу, у м.Києві складав 20 %, у Львівській області – 4 %.

Особливості рекреаційно-географічного положення Карпатського туристичного регіону уздовж

східного кордону ЄС та збереженість його рекреаційно-туристичного потенціалу дають підстави для виокремлення двох пріоритетних напрямків стратегічного розвитку його готельного господарства. А саме:

- створення в усіх туристичних центрах і рекреаційних місцевостях Карпатського туристичного регіону мережі недорогих молодіжних готелів, які сприятимуть розвитку молодіжного внутрішнього та міжнародного туризму. Наприкінці 2003 року Україну було прийнято до лав Міжнародної федерації молодіжних хостелів. Ця Міжнародна федерація молодіжних хостелів об'єднує 7500 хостелів у 80 країнах світу і налічує більш ніж 4,5 млн. членів;
- приведення стандартів якості обслуговування в наявних закладах готельного господарства України і, передусім, її Карпатського туристичного регіону, до відповідних норм ЄС, зокрема до розробленого ДСТУ 4268:2003 "Послуги туристичні. Засоби розміщення. Загальні вимоги" та ДСТУ 4269:2003 "Послуги туристичні. Класифікація готелів". Ці держстандарти набули чинності з 01.07.2004 р.

Література:

1. Агафонова Л.Г., Агафонова О.С. Туризм, готельний та ресторанный бізнес: Ціноутворення, конкуренція, державне регулювання / Навч. посібник. – К.: Знання України, 2002. – 358 с.
2. Байлик С.И. Гостиничное хозяйство. Проблемы, перспективы, сертификация. – К.: ВИРА-Р, 2001. – 208 с.
3. Ковалева В. Трудный путь инвестора // Гостиничный и ресторанный бизнес. – 2002. – № 5 (9). – С. 29
4. Готелі та інші місця для короткотермінового проживання. Статистичний бюлетень. Київ, 2005. – С. 6.
5. Іванова Л.О. Маркетингові можливості сучасного готельного бізнесу в Україні. – Львів, 1997.
6. Зінько Ю., Лозинський Р., Мальська М. та ін. Розробка інвестиційної програми розвитку туризму у Карпатському регіоні України // Візовий режим між Україною і Польщею: коментарі, аналіз, прогноз. Збірник аналітичних матеріалів. – Львів: Каменяр, 2004. – С. 59-65
7. Карсекин В., Ткаченко Т. Проблемы развития гостиничного хозяйства в Украине // Экономика Украины. – 1997. – № 9. – С. 41 – 47
8. Кравців В.С., Євдокименко В.К., Габрель М.М., Копач М.В. Рекреаційна політика у Карпатському регіоні: принципи формування, шляхи реалізації. – Чернівці: Прут, 1995. – 72 с.
9. Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти). – К.: Альтерпрес, 2002. – 436 с.
10. Мацола В.І. Рекреаційно-туристичний комплекс України. – Львів, 1997. – 259 с.
11. Нечаюк Л.І., Телеш Н.О. Готельно-ресторанный бізнес: Менеджмент: Навч. посіб. – К.: Центр Навчальної Літератури, 2003. – 348 с.
12. Рутинський М.Й. Івано-Франківщина: територіальна організація туристичного комплексу та структура сучасного турпродукту регіону // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Географія. – Вінниця, 2004. – Вип.7. – С. 177 – 184
13. Самарцев Е. Гостиницы Украины: каким будет завтрашний день? // Гостиничный и ресторанный бизнес. – 2002. – № 6 (10). – С.14-19
14. Федорченко В.К., І.М.Мініч. Готельне господарство: основні показники, оцінка якості послуг: Навч. посіб. – К.: Логос, 1999. – 76 с.
15. www.radisson.com // Офіційний сайт транснаціональної готельної корпорації Radisson SAS.

Summary:

O.Stetsyuk. MODERN LINES OF DEVELOPMENT HOTEL BRANCH OF TOURIST COMPLEX OF UKRAINE AND CARPATHIAN REGION

In article are analyses the modern structures of national and regional hotel economy. Is submitted the detailed characteristic of activity of the enterprises of tourist branch during 1995-2004 years. The perspective of development of hotel industry both in Ukraine and in its Carpathian tourist region are described.

Ярослав МАРИНЯК

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Туристична індустрія в Україні є важливою умовою соціально-економічного життя країни. Факт її зростання підтверджується формуванням достатньої нормативно-правової бази та діяльності органів державної влади усіх рівнів. Власне наявність потужного рекреаційно-туристичного потенціалу в Україні та вище зазначені передумови свідчать про сформованість окремої галузі національної економіки, а тому важливою проблемою є необхідність вироблення чіткої державної політики в цій сфері.

Ефективне функціонування системи туризму передбачає: планування, регулювання, корди-